

แนวทางการพัฒนาพื้นที่เมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศพระบรมธาตุนาดูน

Guidelines for the development of ecotourism in Na Dun Phra Boromathat

ผดุงศักดิ์ เสนา¹

ธรรวุฒิ บุญเหลือ²

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาพื้นที่เมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศพระบรมธาตุนาดูนวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษา ข้อมูลด้านกายภาพบริเวณพระบรมธาตุนาดูน สู่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนท้องถิ่นกับการ เปลี่ยนแปลงระบบนิเวศของพื้นที่พระบรมธาตุนาดูน ที่ส่งผลกระทบต่อในการเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อหาแนว ทางการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีแนวคิดและทฤษฎี องค์ประกอบเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภาพลักษณ์ หรือจิต ภาพของเมือง หลักการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว การอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การศึกษา ครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์

ผลการศึกษา พบว่า จำนวนประชากร นักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ลักษณะโครงสร้างพื้นฐาน อาคารสิ่งก่อสร้าง รวมถึงสถานที่บริการร้านค้าต่างๆ ส่งผลให้ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ขยายตัว มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ การพัฒนา เพื่อรองรับกับการเติบโตเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้มีผลกระทบต่อระบบนิเวศเดิมน้อยที่สุด ส่งผลให้พื้นที่มี เศรษฐกิจภายในพื้นที่มีการขยายตัว มีกิจกรรมภายในพื้นที่ ประชาชนท้องถิ่นมีรายได้ สังคมมีความช่วยเหลือกลายเป็นวัฒนธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นสัมพันธ์กัน เป็นแนวทางที่นำมาสู่การพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีความสมดุลในพื้นที่และยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยว, เมืองนิเวศ

Abstract

Guidelines for the development of ecotourism in Na Dun Phra Boromathat aimed to study the physical side data for analysis of relationship between local people and the ecology of the area's and affect that impact on the growth Ecotourism's town. For Guidelines of the development ecotourism, Elements of Ecotourism, Image or mental image of the city, The principle development of the urban landscape for tourism, Conservation and Ecotourism development ,tourism town development concepts and attitude theories. This study is quantitative from interviews with executives and other relevant agencies were analyzed.

Findings showed that community and local people or tourists have more, the basic structural characteristics of building and shop severs have been changed; Result in physical characteristics of the area grew. The factorships relict's developed to support the growth of Ecotourism by providing a minimal impact on the ecosystem, and economic growth within the

¹ นิสิตระดับปริญญาโทสาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

community, activities within the area, Local's people have income, society with assistance. Becoming a culture that has a unique relationship the guidelines that brought to the development of Ecotourism is a balance in the area and sustainable.

Keywords : Development Guidelines, Tourist Town, Ecological of Town

บทนำ

จังหวัดมหาสารคามถือว่าเป็นแหล่งทางโบราณคดีที่สำคัญและยาวนานมานับหลายร้อยปีมีศักยภาพความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและโบราณคดีที่สำคัญสอดคล้องกับประกาศกรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559 ได้ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีการขยายตัวสูงและมีบทบาทความสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างมากซึ่งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงขึ้นตามลำดับ การให้ความสนใจกับชุมชนมรดกทางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวโดยให้ความสำคัญกับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวต้องปลอดภัยสะอาดมีการรักษาสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมอันดีงาม

ซึ่งจังหวัดมหาสารคาม มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือพระบรมธาตุนาดูน นับเป็นแหล่งถิ่นฐานอารยธรรมอันเก่าแก่ และศูนย์รวมวัฒนธรรมของชาวอีสาน เป็นแหล่งโบราณสถาน ที่สำคัญทางศาสนาทรงคุณค่าเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของศาสนิกชน อีกทั้งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชื่อเสียงของจังหวัดมหาสารคาม เป็นแหล่งเศรษฐกิจการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นเป็นจำนวนมากและมีโครงการ ทั้งภาครัฐบาล และเอกชน ทำการพัฒนาพื้นที่เพื่อการรองรับศาสนิกชนและนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิด การบุกรุกพื้นที่ระบบนิเวศเดิมที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ การเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในพื้นที่ ทำให้ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อารเปลี่ยนแปลงของแหล่งวัฒนธรรมที่เก่าแก่ และในพื้นที่ธรรมชาติ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของระบบนิเวศ และทัศนคติของประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว ซึ่งปัญหาต่างๆได้เชื่อมโยงไปถึงผู้นำของท้องถิ่น และผู้บริหารจัดการพื้นที่พระบรมธาตุนาดูน ในแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในแง่นโยบาย และทัศนคติของประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวให้มีความสมดุลทางระบบนิเวศและประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในด้านความคิดในการบริหารจัดการพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลด้านกายภาพโดยรวมของบริเวณพื้นที่พระบรมธาตุนาดูน
2. เพื่อวิเคราะห์ ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนท้องถิ่นกับการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพระบบนิเวศของพื้นที่ พระธาตุนาดูน
3. ศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพระบบนิเวศของพื้นที่ส่งผลต่อประชาชนในท้องถิ่นในการเป็นเมืองท่องเที่ยว
4. เสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่ที่เหมาะสมและเป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ทรงคุณค่าสืบไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษา “แนวทางการพัฒนาพื้นที่เมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศพระบรมธาตุนาดูน” ผู้ทำการศึกษได้ทำการรวบรวมทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งจะได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือและเป็นหลักในการศึกษาพัฒนาพื้นที่

แนวคิดเมืองนิเวศ (Richard Register) ที่มุ่งหวังให้ประชาชนในเมืองอยู่อาศัยแบบพึ่งพาอาศัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้มนุษย์ตระหนักว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมลดการใช้ทรัพยากรและลดการผลิตของเสียต่างๆ ทั้งการใช้เทคโนโลยีต่างๆ เพื่อนำทรัพยากรที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่

จึงมีการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้มีความหมายตรงกับคำว่า Ecotourism เป็นคำที่เกิดใหม่ในวงการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยนำคำ 2 คำมา รวมกัน ได้แก่ eco และ tourism คำว่า **eco** แปลตามรูปศัพท์ว่า บ้านหรือที่อยู่อาศัย ส่วน tourism แปลว่า การท่องเที่ยว ecotourism จึงแปลว่า การท่องเที่ยวเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย หมายความว่า การท่องเที่ยวที่เน้นในด้าน สิ่งแวดล้อมอันเป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตต่างๆ ทั้งพืช สัตว์ และมนุษย์

การส่งเสริมและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะต้องอยู่ภายใต้กรอบของการอนุรักษ์ และต้องมีแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป มีการร่วมมือของชุมชนท้องถิ่น ประชาชน และภาคเอกชนในพื้นที่ เพื่อคุ้มครอง ดูแล รักษาพื้นที่ที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์หรือมีคุณค่าทางธรรมชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือในการศึกษาในครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์ โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi structured interview) การสัมภาษณ์ที่ประกอบด้วยคำถามต่างๆ ในแบบสอบถามแต่สามารถที่จะปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความชัดเจนในคำตอบได้ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือแบบชี้นำจึงเป็นประโยชน์อย่างมาก เปรียบเทียบข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมในการศึกษาหลายๆคน พร้อมกับต้องการความเข้าใจลึกซึ้งในโลกและประสบการณ์ของแต่ละคน โดยการศึกษาที่ใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 17 ตัวอย่าง เพื่อที่จะได้เห็นมุมมองของผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ อย่างแท้จริง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) คือการสังเกตที่ผู้สังเกตเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มคนที่ถูกศึกษา มีการทำกิจกรรมร่วมกัน จนผู้ถูกศึกษายอมรับว่าผู้สังเกตมีสถานภาพบทบาทเช่นเดียวกับตน ผู้สังเกตจะต้องปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มคนที่ศึกษา โดยอาจเข้าไปฝังตัวอยู่ในเหตุการณ์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการสำรวจข้อมูลทางด้านกายภาพข้อมูลเบื้องต้นด้านกายภาพในปัจจุบันของพื้นที่ในอำเภอนาดูนและพระบรมธาตุนาาดูนซึ่งทำการเก็บรวบรวมจากภาคสนาม ข้อมูลด้านจำนวนคนในท้องถิ่นที่อาศัย และมีผลต่อพื้นที่ศึกษา ข้อมูลด้านผู้มีอำนาจในการจัดการพื้นที่ ข้อมูลวรรณกรรม บทความ และผลงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ได้จากข้อมูลทางด้านกายภาพจากการศึกษาตามแผนภาพถ่ายทางอากาศและจากแบบสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) คือสถิติที่บรรยายถึงลักษณะของข้อมูลเป็นกลุ่มๆ เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำหลักการและแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาช่วยในการวิเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่เมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศพระบรมธาตุนาาดูนซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากการพัฒนาและความเจริญรุ่งเรืองที่ได้เกิดจากการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ส่งผลพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบที่เป็นทั้งข้อดีและข้อเสียตามมา โดยเฉพาะผลกระทบทางด้านกายภาพของเมืองที่เกิดขึ้น

ข้อดี จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวส่งผลให้พื้นที่บริเวณพระบรมธาตุนาดูนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สิ่งที่ตามมาคือ เศรษฐกิจในพื้นที่ดี สังคมและวัฒนธรรมเป็นที่รู้จัก เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

ข้อเสีย ขาดการวางแผนงานในการพัฒนาเมืองที่มีรูปแบบเกิดการขยายตัวของอาคาร ร้านค้า สิ่งก่อสร้างเกิดการตัดไม้พื้นที่ภายในพระบรมธาตุนาดูนเพื่อสร้างสิ่งก่อสร้างเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เกิดปัญหาขยะ น้ำเน่าเสียตามมา เนื่องจากไม่มีการวางแผนพัฒนาเพื่อรองรับการขยายตัวหรือการพัฒนาพื้นที่โดยรอบ ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์รอบๆพระบรมธาตุนาดูนเกิดการเปลี่ยนแปลง

ซึ่งประเด็นผลกระทบด้านระบบนิเวศน์ภายในพระบรมธาตุนาดูนที่เห็นชัดเจน คือ การตัดไม้ สร้างถนนหนทาง สร้างอาคาร ร้านค้า ปัญหาขยะจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยว และปัญหาน้ำเสียที่ยังไม่มีระบบการจัดการที่ดีพอ

แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ด้านสังคม การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและชุมชนโดยรอบ ในการช่วยกันคิด ช่วยกันดูแล และช่วยกันมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ จึงมีความสำคัญในการทำให้การพัฒนาด้านสังคมที่เป็นเครือข่ายมีความเข้มแข็งและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นจึงจะสามารถนำไปสู่การพัฒนา

ด้านเศรษฐกิจ เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม สังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิม คือ จุดเด่นที่นำมาสู่การดึงดูดหรือศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการสัญจร อาคารที่พัก ร้านค้า จะนำมาซึ่งการให้บริการการค้าขาย ส่งผลให้พื้นที่เป็นที่รู้จักมีจำนวนประชากรนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมนมัสการพระบรมธาตุนาดูนเพิ่มขึ้นทุกๆปี ส่งผลให้เศรษฐกิจภายในพื้นที่มีการขยายตัว มีกิจกรรม มีรายได้ภายในพื้นที่และชุมชนโดยรอบมากขึ้น ซึ่งนี่คือข้อดีที่นำมาสู่การพัฒนา ผู้คนมีรายได้ สังคมมีความช่วยเหลือ กลายเป็นวัฒนธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นสัมพันธ์กันเป็นวิถีที่นำมาสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนต่อไป

ด้านสิ่งแวดล้อม ถึงแม้สภาพแวดล้อม ป่าไม้ พื้นที่เกิดการบุกรุกเพื่อสร้างสถานที่ อาคารเพื่อรองรับการขยายตัวและปริมาณนักท่องเที่ยวและผู้เข้ามาเยี่ยมชม เป็นการพัฒนากายภาพที่อาจจะส่งผลต่อระบบนิเวศน์ รวมถึงปัญหาขยะ น้ำเน่าเสีย ชุมชน พื้นที่คงปฏิเสธไม่ได้ว่าสภาพแวดล้อมไม่เกิดผลกระทบ แต่สำคัญคือต้องมีการแลกเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความสมดุลในระบบนิเวศน์เก่าและใหม่เพื่อความสมดุลและเพื่อการพัฒนาที่เพิ่มศักยภาพและความสามารถในการส่งเสริมและสร้างอาชีพและรายได้ให้กับคนในพื้นที่ต่อไป

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

อภิปรายผล

การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพพื้นที่ระบบนิเวศน์ บริเวณโดยรอบพระบรมธาตุนาดูนเป็นสิ่งที่ดี ป่าไม้ แหล่งน้ำ ที่ทำกิน มีความสัมพันธ์กันในการเป็นระบบนิเวศน์ที่เกิดขึ้น คือทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญ และการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพก็มีความสำคัญเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพพื้นที่บริเวณพระบรมธาตุนาดูนมีส่วนช่วยเสริมให้พื้นที่โดยรอบชุมชนดีขึ้น เศรษฐกิจภายในพื้นที่เกิดการขยายตัว สังคม และวัฒนธรรมที่ดีตามมา

ด้านแนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีรูปแบบการสัญจรที่หลากหลาย ทางเท้า ทางรถยนต์ ทางจักรยานซึ่งในพื้นที่ยังมีไม่เพียงพอเพื่อรองรับการขยายตัวของพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยให้เหตุผลว่า รูปแบบของคณะกรรมการ ให้ตัวแทนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะและการนำไปพัฒนาพื้นที่

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงศักยภาพความสามารถในการรองรับของ พื้นที่ และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

1. จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงสมรรถนะและระบบนิเวศของแหล่ง ท่องเที่ยวที่จะรองรับได้ กำหนดระยะเวลา และการจัดให้มีทางเลือกต่างๆ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับการฟื้นฟู
2. แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีการจัดการสภาพแวดล้อมให้อยู่ในระดับมาตรฐานที่ดี มีการบริหารจัดการจัดการน้ำเสีย ขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลที่ถูกต้องสุขลักษณะ รวมถึงควบคุมสภาพอากาศและเสียง
3. ให้มีการจัดทำแผนและผังการใช้ที่ดิน รวมทั้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบังคับในการจัดระเบียบของธุรกิจและกิจกรรมบริการนักท่องเที่ยวให้เป็นไปตามแผน และผังที่กำหนด โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในพื้นที่ร่วมกันจัดทำ
4. ให้มีการกำหนดสัดส่วนรายได้ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวมาใช้ในการดูแลรักษา ฟื้นฟูบูรณะจัดการสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
5. หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวจะต้องดูแลรักษาเอกลักษณ์และ คุณค่าดั้งเดิมของแหล่งท่องเที่ยวไว้ โดยกำหนดมาตรการควบคุมไม่ให้เกิดการตัดแปลงสภาพแวดล้อม ทั้งควบคุมการก่อสร้างบริการพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้กลมกลืน ไม่ลดคุณค่าความสำคัญและเอกลักษณ์ของพื้นที่การท่องเที่ยว
6. หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวประสานกับหน่วยงานที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย ให้มีการบังคับใช้อย่างเข้มงวดเพื่อปราบปรามผู้กระทำความผิดที่กฎหมายอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์และกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและโบราณสถาน

การสร้างศักยภาพการบริหารและจัดการด้านการท่องเที่ยวให้ท้องถิ่นและประชาคม มีการจัดการที่มีมาตรฐาน

1. ให้การสนับสนุนสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยเฉพาะประชาชนใน
2. จัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และท้องถิ่นในระดับชุมชน ให้เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม
3. สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับประชาชนในท้องถิ่นประกอบอาชีพที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว
4. ให้มีกองทุนท้องถิ่น โดยระดมจากภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนเพื่อใช้ในการดูแล รักษา และฟื้นฟูบูรณะแหล่งศิลปกรรมและโบราณคดี
5. ให้มีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารทุกชนิด มาใช้ในการเผยแพร่เรื่องราวที่เกี่ยวกับ แหล่ง

ศิลปกรรม วัฒนธรรม และโบราณคดี

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่าแนวทางในการพัฒนา จำเป็นต้องวิเคราะห์ข้อมูลหลายๆด้านและอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนจึงจะนำไปสู่ความสำเร็จได้ แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พระบรมธาตุนาดูนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้เกิดความสมดุลในพื้นที่ พบว่า การพัฒนาด้านสังคม ในการพัฒนาพระบรมธาตุนาดูนให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและชุมชนโดยรอบ ในการช่วยกันคิด ช่วยกันดูแล และช่วยกันมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ จึงมีความสำคัญในการทำให้การพัฒนาในด้านสังคมที่เป็นเครือข่ายมีความเข้มแข็งและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นจึงจะสามารถนำไปสู่การพัฒนา

ด้านเศรษฐกิจ เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่มีความเชื่อกันมาหลายปี สังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิม คือเอกลักษณ์ จุดเด่นที่นำมาสู่การดึงดูดหรือศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่ เมื่อเกิดการพัฒนาพื้นที่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการสัญจร อาคารที่พัก ร้านค้า จะนำมาซึ่งการให้บริการ การค้าขาย ส่งผลให้พื้นที่เป็นที่รู้จักมีจำนวนประชากรนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมนมัสการพระบรมธาตุนาดูนเพิ่มขึ้นทุกๆปี

ด้านสิ่งแวดล้อม ถึงแม้สภาพแวดล้อม ป่าไม้ พื้นที่เกิดการบุกรุกเพื่อสร้างสถานที่ อาคารเพื่อรองรับการขยายตัวและปริมาณนักท่องเที่ยวและผู้เข้ามาเยี่ยมชม เป็นการพัฒนาคุณภาพที่อาจจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ รวมถึงปัญหาขยะ น้ำเน่าเสีย ชุมชน พื้นที่คงปฏิเสธไม่ได้ว่าสภาพแวดล้อมไม่เกิดผลกระทบ แต่สำคัญคือต้องมีการแลกเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความสมดุลในระบบนิเวศเก่าและใหม่เพื่อความสมดุลและเพื่อการพัฒนาที่เพิ่มศักยภาพและความสามารถในการส่งเสริมและสร้างอาชีพและรายได้ให้กับคนในพื้นที่ต่อไป

แนวทางเสนอแนะในการพัฒนาพื้นที่เมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศพระบรมธาตุนาดูน นั้นต่างมีความสำคัญ ทั้งในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงศักยภาพความสามารถในการรองรับของพื้นที่ การสร้างศักยภาพการบริหารและจัดการด้านการท่องเที่ยวให้ท้องถิ่นและประชาคม มีการจัดการที่มีมาตรฐาน และการปกป้อง คุ้มครอง และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมตามหลักการอนุรักษ์ สร้างองค์ความรู้ โอกาส และกระบวนการสืบทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม และโบราณคดี อย่างถูกต้องเป็นระบบ ซึ่งจะเชื่อมโยงไปถึงหัวใจในการพัฒนา คือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกริก กิตติคุณ. (2552) **ภูมิทัศน์เมืองในงานวางผัง.คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.**
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์. (2556).**การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์.**
<<http://www.elearning.msu.ac.th>> 2 สิงหาคม 2557.
ฐาปนา บุญยประวัติ. (2555). **การวางผังและออกแบบเมืองสู่ความยั่งยืนตามเกณฑ์หลักการเติบโตอย่างชาญฉลาด.** <<http://www.bloggang.com>> 26 สิงหาคม 2555
ไพฑูรย์ พงศบุตร.(2556). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)** <www.sara-dd.com> 30 สิงหาคม 2556.
รจวรรณ ยศมัญญกิจ. (2553). **แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา.** ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง บัณฑิตวิทยาลัย.มหาวิทยาลัยศิลปากร
ระพีพัฒน์ ภาสบุตร. (2555). **อีโกทาวน์เมืองนิเวศน์สู่สังคมที่ยั่งยืน** <<http://www.mtp.rmutt.ac.th>>
27 สิงหาคม 2555.
สุภาพร แก้วกอก และคณะ (2555). **เมืองแห่งการอนุรักษ์ระบบนิเวศน์.**<<http://mahasarakham.kapook.com/>>
12 สิงหาคม 2555.
เสาวนีย์ วิจิตรโกสม.(2555). **เมืองนิเวศน์ Eco-City เมืองแห่งอนาคต.** วารสารสิ่งแวดล้อม 15(3): 18 – 25,2555